

Kas mune tohib uputada?

Sirje Mäearu

Menüüdesse ja retseptidesse on siginenud „uputatud munad“ ja „upumunad“. Need keelendid on fennismid – soomepärasused, vrd sm *upotetut munat*, *uppomunat*. Eesti keeles on neid mune varem nimetatud **kooreta keedetud munadeks** (vt nt „Soomeeesti suursõnaraamat“: *uppomuna* – kooreta keedetud muna) ja **pošeeritud munadeks**. Kuna mõiste on vana ja terminid olemas, puudub vajadus uute sõnade järele.

Pošeeritud ehk kooreta keedetud munad on tähtsaim osa näiteks sellisest munaroast nagu *Benedicti munad* (ka *munad à la Benedict*, *munad Benedicti moodi*). Klassikalise retsepti järgi koosneb see toit poolitatud muffinist, mille pooltele on pandud peekonit või sinki ning kooreta keedetud mune ja Hollandi kastet. Ilmselt prantsuskeelse *oeufs bénédictine*'i mõjul on kasutusel ka nimetus *benediktiini munad*. Toit on väidetavalt nime saanud isiku järgi, sel pole seost benediktiinide ehk benediktlastega (katoliku munga- ja nunnaordu liikmed), prantsuse nimetuses on tegemist nimelähtese omadussõnaga. Roa autoriks on arvatud mitmeid Benedicti-nimelisi isikuid, nt Wall Streeti börsimaaklerit Lemuel Benedicti ning pankuri ja purjetaja Elias Cornelius Benedicti abikaasat.

Tegusõnast *uputama* lähtuvate kesksõnade sobimatut kasutamist kohtab peale kokanduse ka mujal, nt tehnika ja ehituse valdkonnas. „Uputatav“ või „uputatud pump“ (sm *upotettu pumppu*, *uppopumppu*) on heas eesti keeles *sukelpump*, „uputatud valamu“ (sm *upotettu kaatoallas*) *süvistatud valamu* ehk *süvisvalamu*. Väljendi „autoukse uputatud käepidemed“ asemel on parem *autoukse süvistatud käepidemed* ehk *süviskäepidemed*. „Uputatud juhtmestik“ on *krohvialune juhtmestik* ehk *süvisjuhtmestik*. Soomekeelne „upotettu pumppaama“ tuleks

tõlkida *maa-alune pumpla* ehk *allmaapumpla*. Soome „uppovalaisin“ on *peitvalgusti* ja „uppokantaruuvi“ *peitpeakruvi*.

Oma Keel 2010, nr 1